

Poľsko-slovenská konferencia *Interpretácie sveta v jazyku* (*Interpetacje świata w języku*)

Miroslava Kitková

Inštitút ukrajistiky a stredoeurópskych štúdií, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove

miroslavakitkova@gmail.com

V dňoch 17. a 18. septembra 2014 sa na Katedre stredoeurópskych štúdií Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove v spolupráci s Inštitútom poľskej filológie Univerzity Marie Curie-Skłodowskej v Lubline (UMCS) uskutočnila medzinárodná vedecká konferencia na tému *Interpretácie sveta v jazyku*. Konala sa v rámci projektov *Visegrad University Studies Grant* a poľského Národného programu rozvoja humanistiky *Alternatywne sposoby kształtowania obrazu świata w systemie językowym i tekstach*.

Konferenciu odborne garantovali prof. PhDr. Mária Čižmárová, CSc., riaditeľka Inštitútu ukrajistiky a stredoeurópskych štúdií, doc. PhDr. Peter Káša, CSc., vedúci Katedry stredoeurópskych štúdií a prof. dr hab. Ryszard Tokarski, riaditeľ Inštitútu poľskej filológie UMCS a o organizáciu tohto podujatia sa postarali Mgr. Marta Vojteková, PhD, a dr Božena Kotuła z Katedry stredoeurópskych štúdií.

Ako prvý predstavil svoj príspevok pod názvom *Językowy i tekstowy obraz świata* Ryszard Tokarski, ktorý sa zamerl najmä na vyzdvihnutie lingvistických aspektov pri tvorbe textov, ktoré sa podieľajú na vytváraní obrazu sveta. Na tento lingvistický príspevok nadväzovali ďalšie príspevky, zväčša prezentované slovenskými kolegami. Jozef Sipko všetkým prítomným v príspevku *Фрагменты языковой картины современных событий на Украине* predstavil frazeologizmy, novinové titulky, úryvky z článkov a ukážky z literárnych diel, ktoré vystupujú v zhodnej, neraz identickej podobe v slovenských aj ruských textoch predovšetkým politického charakteru, a to najmä v prostredí médií. Analýzu týchto slov uskutočnil na vybraných textoch vyjadrujúcich sa k súčasnej ukrajinskej kríze. Keďže sa profesor Sipko venuje najmä lingvokulturológii, kultúrna, resp. spoločenská otázka bola neoddeliteľnou súčasťou tohto príspevku.

Mária Čižmárová v príspevku *Jazykový obraz sveta v bilingválnom prostredí* opisovala predovšetkým slovensko-ukrajinské jazykové prostredie, najmä však to, akým spôsobom sa táto skutočnosť premieta v bežnom živote, teda ako tieto dva jazyky existujú vedľa seba na určitom mieste, a do akej miery sa bilingvizmus prejavuje, napr. pri spolužití zmiešaných párov a pri následnej výchove detí v tomto bilingválnom prostredí.

Miroslava Kysel'ová vo svojom príspevku *Jazyk bolesti v slovenčine* poukazovala najmä na predložkové väzby a slovesá využívané v bežnej reči na vyjadrenie bolesti alebo iných nepríjemných pocitov, ktoré v niektorých prípadoch nie sú logicky ani gramaticky úplne správne a je nutné ich sprecizovať, ale tento proces je pomerne náročný a dané spojenia sú už zaužívané a bežne zrozumiteľné.

Príspevok usporiadateľiek, Marty Vojtekovej a Boženy Kotuły pod názvom *Czasowniki ruchu w kognitywnym opisie człowieka (na podstawie polskich i słowackich czasowników ruchu)* je založený najmä na komparačnej metóde. Na základe tejto analýzy autorky skonštatovali, že v oboch jazykoch sú prítomné frazeologizmy, ktoré určité vlastnosti alebo procesy vyjadrujú rovnakými jazykovými prostriedkami, a preto sú aj rovnako interpretované, ďalej v oboch jazykoch vystupujú frazeologizmy, ktoré majú rovnakú syntaktickú konštrukciu, ale určitý element je odlišný, nasledujú tie frazeologizmy, ktoré

v druhom jazyku nemajú príslušný zodpovedajúci ekvivalent, a napokon tie frazeologizmy, ktoré znejú totožne, ale v oboch jazykoch vyjadrujú úplne odlišný význam.

Martina Ivanová vo svojom príspevku pod názvom *Konceptualizácia vertikálneho priestoru v slovenčine (na príklade verbálnych prefixov)* predstavila prítomným prefixy „pod“ a „nad“, ktoré v slovenčine využívame na vyjadrenie zvislej polohy. Tento príspevok bol pre našich zahraničných hostí taktiež veľmi zaujímavý, pretože mali možnosť hneď dané tvrdenia porovnávať so stavom v ich rodnom jazyku.

Skúmanie vývoja lexikálnych jednotiek u detí, spôsob, akým si tieto jednotky osvojujú a nakoľko si ich uvedomujú, do akej miery sú tieto jednotky zhodné s lexikou dospelých a model komunikácie matky s dieťaťom je predmetom príspevkov Daniely Slančovej, (*Jazykový obraz sveta v incipientnej lexike slovensky hovoriacich detí*), Jany Kesselovej (*Vývin pádovej sémantiky vo svetle jazykového obrazu*) a Alexandry Brestovičovej (*Jazykový obraz sveta v reči matky orientovanej na dieťa v ranom štádiu vývinu*). Prítomní si vypočuli zaujímavé príspevky o tom, aké výrazy si deti v najranejšom období vývinu osvojujú, pričom sa vo výskume zaoberali aj otázkou, či existujú rozdiely v osvojovaní si lexiky medzi chlapcami a dievčatami. Následne si prítomní mohli vypočúť napríklad to, v akom období života začínajú deti používať vo svojej reči pády, a to, ktoré sa objavujú ako prvé.

Prvý literárny príspevok predniesla Anna Pajdzińska pod názvom *Językowa kreacja alternatywnej przeszłości (na przykłdzie „Innych pieśni” Jacka Dukaja)*. V ňom autorka prítomným predstavila nielen samotného autora, ale takisto literárny prúd tzv. špekulatívnej fikcie, pre ktorý je typické iné (možno dokonca realistickejšie) predstavenie historických faktov, pričom táto fikcia vytvára alternatívnu realitu. Dotkla sa tiež otázky Formy, ktorú vo svojich dielach spomína aj Witold Gombrowicz, označujúc ju za akýsi inštrument organizácie spoločenského života. Ďalším príspevkom zahraničných hostí bol príspevok pod názvom *Po co marzyć? – tekstowe obrazy marzenia w wielkiej narracji języka* Doroty Filar. Tento príspevok sa týkal jazykových možností vyjadrenia snívania a autorka sa v ňom dotkla aj lingvistickej otázky, aký a či vôbec nejaký rozdiel vystupuje medzi slovami *śnić* a *marzyć*.

Dorota Piekarczyk, prezentovala príspevok pod názvom *Metafory metatekstowe jako nośniki alternatywnych obrazów tekstu*, v ktorom sa zaoberala problematikou textu, jeho vlastného autorstva a autentickejšie.

Následne si prítomní vypočuli príspevok Anety Wysockej pod názvom *O bosonogich i tych, co są pod butem – BUT w narracjach o biedzie i przemocy (na materiale reportaży Ryszarda Kapuścińskiego)*. Autorka spomínaného príspevku najskôr predstavila prácu tohto poľského publicistu, pre ktorého bola typická práca s metaforou a obraznosťou, a následne na základe pripravených ukážok predostrela jeden z často využívaných symbolov v textoch publicistu – but (topánku), ktorý vystupoval v textoch týkajúcich sa tak bežného života, ako aj života spoločenského či politického.

Záver konferencie patril príspevkom poľských kolegov a týkal sa najmä oblasti umenia a médií. Ako prvý dostal slovo Piotr Krzyżanowski. Jeho príspevok pod názvom *Nadawca w komunikacie reklamowym* bol venovaný najmä jazyku reklamy a sloganov, ktorých cieľom je predovšetkým ovplyvniť mienku recipientov. Taktiež poukazyval na to, akými metódami sa tento účel snažia reklamy naplniť. Slovenskí kolegovia tak mohli porovnávať, či aj slovenské reklamné prostredie využíva rovnakú taktiku na ovplyvňovanie recipientov.

Danuta Kępa-Figura, ktorá vystúpila s príspevkom pod názvom *Medialny obraz świata*, sa taktiež venuje výskumu jazyka médií. V príspevku, ktorý prezentovala, predostrela najmä snahu o pragmatickú a sémantickú analýzu jazyka využívaného v médiách a poukázala na to, že jazyk médií sa odlišuje od hovorenej podoby spisovného poľského jazyka. Napriek istým pochybnostiam zo strany jej kolegov, či jazyk médií existuje ako samostatná zložka

národného jazyka, autorka tvrdí, že jazyk médií, a tým aj mediálny obraz sveta sú skutočne existujúcim kultúrnym fenoménom.

Záverečný príspevok prezentovala Elwira Bolek. Autorka vystúpila s príspevkom *Artystyczny język sztuki plakatu*, v ktorom poukazovala na spôsoby využívania symbolov pri tvorbe plagátov, do akej miery sú tieto symboly čitateľné a aký rozmach plagátová kultúra v súčasnosti dosahuje.

Vystúpenia jednotlivých diskutujúcich boli neraz spojené aj s powerpointovou prezentáciou, ktorá vťahovala poslucháčov do prezentovanej problematiky. Po každom bloku referátov sa rozpútala živá diskusia, v ktorej mali jednotliví účastníci možnosť konfrontovať svoje názory a postrehy.